

Sasvári Sándor-életútinterjú

Készítette: Wagner Sára

A beszélgetés időpontja: 2024. december 9. Madách Színház

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Wagner Sára:

Művészeteket alapjaiban határozzák meg a történelmi szerepek. Milyen felelősséget és nyomást helyeznek rád?

Sasvári Sándor:

Sok történelmi egyéniséget formáltam meg: Jézus Krisztus, Hunyadi János, Mátyás király, Nagy Lajos, Zrínyi Miklós, Rákóczi Ferenc, Bercsényi Miklós, Dobó István, Koppány. Nagy lehetőség és nagy felelősség, de egyáltalán nem élem meg nyomásként. Hatalmas megtiszteltetés, hogy mind a zeneszerzők, mind a rendezők, a szövegírók és a színházi igazgatók olyan karaktert látnak bennem, aki képes megjeleníteni történelmi figurákat. Moravetz Leventével 2009 óta dolgozom együtt, ő mondta legutóbb egy interjúban, hogy „Sasi, hogyha Nagy Lajost játszik, akkor Nagy Lajosnak látjuk a színpadon, ha Zrínyi Miklóst, akkor Zrínyi Miklósnak látjuk a színpadon, ha Jézus Krisztust, akkor őt.” Igyekszem hitelesen átadni ezeket a karaktereket.

Wagner Sára:

Az egyes darabok és szerepek visszatérnek az életedben, van, hogy több szerepet is játszol ugyanabban a műben.

Sasvári Sándor:

Több darab esetében is így van, például az *Anna Kareninában*,¹ ahol először Vronszkijt játszottam el, később a Madách Színházban Karenint bízták rám; vagy a *Nyomorultakban*,² amelyben közel háromszáz alkalommal Mariust alakítottam, aztán körülbelül ötszáz előadás során Jean Valjeant, többszáz alkalommal német nyelven azalatt a két év alatt, amíg kint éltünk Duisburgban a feleségemmel. A Madáchban most futó *Jézus Krisztus Szupersztárban* Pilátust alakítom. De a 2022–23-as évadban ismét átélhettem Jézus szerepét tizenegy alkalommal. 2023. április 7-én, Nagypénteken búcsúztam el végleg ettől a csodás szereptől. Huszonegy éve játszom *Az Operaház fantomjában*, ami így ugyancsak egy emblematisz mő a karrieremben.

Wagner Sára:

Hosszú út vezetett el ezekhez a szerepekhez, és vissza is térve a kezdetekre, úgy tudom, hogy sok hangszeren tanultál játszani, és a szüleid is nagy hatással voltak az életutadra.

Sasvári Sándor:

Én autodidakta módon kezdtem el gitározni, majd nyolc évig klasszikus gitárt tanultam a zenei általánosban. A többi hangszer meg jött szépen sorban: basszusgitár, szólógitár, zongora és dobolni is tudok egy bizonyos szinten. Édesapám kilenc nyelven beszélt. Rengeteget tanultam tőle, egy élő lexikon volt. Amikor angolul vagy németül gyakoroltam a szerepeket, hiszen sokszor játszottam külföldön, sokat segített mind a kiejtésben, mind a színészi játékban. A zenei

¹ Az *Anna Karenina* Lev Nyikolajevics Tolsztoj híres regénye, amely 1878-ban jelent meg.

² A *Nyomorultak* (*Les Misérables*) Victor Hugo francia író híres regénye.

kvalitást pedig édesanyámtól örökölttem, hiszen ő gyönyörűen énekelt, több műfajban is: virágénekek, operaáriák, operettek, francia sanzonok.

Wagner Sára:

Fel is lépett?

Sasvári Sándor:

Rengetegszer, még nyugdíjas korában is, amikor már Kanadában élt, ahova a nővérem disszidált. Az ottani magyar színházban énekelt és koncertezett. Itthon sokszor kísértem én is zongorán vagy gitáron, ami nagy lehetőség volt számomra a gyakorlásra.

Wagner Sára:

Hogyan kezdtél el zenélni?

Sasvári Sándor:

Mint mondtam öt-hatéves koromban már autodidakta módon tudtam gitározni. Leakasztottam a nővéreimnek szánt hangszert a falról, és hallás alapján kibogoztam az akkori slágerek harmóniáit a rádióból és a hangszalagokról. A testvéreimmel közösen énekeltünk amerikai, angol és magyar nyelvű dalokat egyaránt.

Wagner Sára:

Szoktad mesélni, milyen meghatározó volt a számodra, amikor a *Jézus Krisztus Szupersztárt* hallgattad, akkor még magnószalagról, a hetvenes évek elején.

Sasvári Sándor:

Igen, zongorán kísértem a nővéreimet, és az összes szerepet énekeltük. Így kerültem közel a rockopera világához. Döbbenetes hatással volt rám, több százszor meghallgattuk, nemcsak a nővéreimmel, de barátokkal, iskolatársakkal is. Később az iskolában zenekart alapítottunk, és rockoperát akartunk írni. Törökbálinton 1973 környékén elő is adtunk egy beatmisét a templomban. Valójában egyenes út vezetett a rockoperák és a musicalek világába, ezt fentről irányították.

Wagner Sára:

A beatmise mennyire volt veszélyes ekkoriban Magyarországon?

Sasvári Sándor:

Nem éreztük ennek a veszélyét. Egyetlen alkalommal adtuk elő. Amikor kinéztünk a templom udvarából, egy hatalmas tömeget láttunk a templomhoz vezető úton. Hatalmas siker és óriási élmény volt! Kincs Laci volt a zenekar orgonistája, aki most Hongkongban él. A zenei pályán maradt, hittérítő lett, vannak követői.

Wagner Sára:

A hetvenes évek elején milyen zenét hallgattál?

Sasvári Sándor:

Mindenevő voltam. Kis koromban bérletünk volt az Erkel Színházba és az Operába, megnéztünk sok operát. A dzsesszt és a dzsessz-rockot, a jó amerikai zenét nagyon szerettem azóta is.

Wagner Sára:

A Syrius³ is?

Sasvári Sándor:

Hogyne, Orszáczky⁴ óriási zenész volt. Megvan *Az ördög álarcosbálja* bakeliten, és van egy ausztrál kiadású cédé is, amit Miklós Milántól,⁵ Miklós Tibor⁶ fiától kaptam kölcsön. Nagy rajongója a zenekarnak. A jubileumi koncertemen ő volt a basszusgitáros, mármint Milán.

Wagner Sára:

Miklós Tibor biztos nagyon fontos figura az életedben.

Sasvári Sándor:

Persze, a Rock Színház alapítója, ő vett be engem a társulatba.

Wagner Sára:

Még mielőtt rátérnénk a Rock Színházra, térjünk vissza arra, hogy milyen zenét hallgattál.

Sasvári Sándor:

Chick Corea,⁷ Santana,⁸ Procol Harum,⁹ Earth, Wind and Fire,¹⁰ Blood, Sweat and Tears,¹¹ Chicago,¹² a legjobb zenékkal láttak el engem már a nővéremék is. Később édesanyám és édesapám jártak ki rendszeresen Kanadába a testvéremhez. Hosszú listákat írtam nekik Barry White-től¹³ kezdve, és hozták haza a bakeliteket. Éppen most kértem egy új lemezlejátszót a születésnapomra, hogy hallgathassam a közel háromszáz tételből álló, rendszerezett lemezgyűjteményemet.

Wagner Sára:

A klasszikus zene is közel állt hozzád?

³ A Syrius az első magyar dzsessz-rock zenekar, amely progresszív rockot is játszott, és Ausztráliában töltött közel egy évet 1971-ben.

⁴ Orszáczky Miklós (1948–2008) basszusgitáros, énekes, a Syrius tagja. A hetvenes évek közepétől Ausztráliában élt és alkotott.

⁵ Miklós Milán (1982) dzsessz-zenész, basszusgitáros, a Carbonfools és a Jazzékiel tagja, a Madách Színház munkatársa.

⁶ Miklós Tibor (1947–2013) író, műfordító, dalszövegíró, rendező, a Rock Színház alapítója.

⁷ Chick Corea (1941–2021) amerikai dzsessz-zongorista, zeneszerző, a nemzetközi dzsesszélet meghatározó alakja.

⁸ Carlos Santana (1947) Grammy-díjas mexikói származású rockzenész.

⁹ A Procol Harum progresszív rock stílusban alkotó brit együttes, amely 1967-től 1977-ig volt aktív.

¹⁰ Az Earth, Wind and Fire R&B, soul, funk, dzsessz stílusban alkotó amerikai zenekar, 1969-ben alapították Chicagóban.

¹¹ A Blood, Sweat and Tears amerikai dzsessz-zenekar, 1967-ben alapították New Yorkban.

¹² A Chicago amerikai rockzenekar, amely 1967-ben alakult meg. Zenéjükre a dzsessz műfaja is hatással volt.

¹³ Barry White (1944–2003) amerikai énekes.

Sasvári Sándor:

Persze, a mai napig hallgatók. A gyűjteményemnek az alpművek mind a részei.

Wagner Sára:

Mikor láttad meg a perspektívát abban, hogy zenész és előadóművész legyél? Egyáltalán melyik megnevezés állja meg a helyét?

Sasvári Sándor:

Elsősorban zenész vagyok. A legjobban akkor érzem magam, amikor szuper zenésztársakkal zenélek együtt, néha beszálok dobolni vagy zongorázni is, de a basszusgitár a fő hangszerem. Voltak olyan zenekarok is, amelyekben szólógitároztam. A zenész énem a legerősebb.

Wagner Sára:

A színpadon is inkább zenészként vagy jelen?

Sasvári Sándor:

A musicalek esetében a színészet és az éneklés együtt van jelen, de az, hogy zenészalapokkal rendelkezem, nagyon megkönnyíti az éneklésemet. A színpadi rutinomat erősíti, hogy már tizenkét-tizenhárom éves koromban zenekarokban játszottam, később pedig az összes hazai sztár mögött basszusgitároztam. Sorolhatnám a neveket, Cserhádi Zsuzsit, Máté Pétert,¹⁴ Zoránt,¹⁵ Eszményi Viktóriát,¹⁶ Koós Jánost,¹⁷ Korda Gyurit,¹⁸ Ihász Gábort¹⁹ – a teljesség igénye nélkül. Elképesztő, hogy kiket kísértünk, két zenekarral is, az első a Titanic, „az elsüllyedt” – (csak viccelek). A sógorom volt a dobos, és volt még egy zongorista. A másik zenekarba Bakacsi Béla²⁰ hívott, aki az egyik előadáson, ahol épp valakit kísértünk, a szünetben odajött, és mondta, hogy most készül Zorán első lemeze, és kellenek zenészek a turnéra, sok előadás lesz országszerte – felkért basszusgitárosnak.²¹ Gallusz Gyuri²² volt a zongorista, Nikinek²³ az apukája, fantasztikus dzsessz-zenész, később disszidált.

Wagner Sára:

Hamar belekerültél a robbanó és fejlődő popzenei világba.

Sasvári Sándor:

Igen, jókor voltam jó helyen. Aztán a nővéremék zenekarában játszottam, voltak saját zenekaraim is, de az igazi állomás 1982-ben, a leszerelésem után következett: a Rock Színház.

¹⁴ Máté Péter (1947–1984) fiatalon elhunyt énekes.

¹⁵ Szevanovity Zorán (1942) Kossuth-díjas előadóművész, énekes és dalszerző.

¹⁶ Eszményi Viktória (1951) énekes, country stílusú előadásival vált ismertté.

¹⁷ Koós János (1937–2019) Artisjus-díjas előadóművész.

¹⁸ Korda György (1939) Fonogram- és Artisjus-díjas énekes.

¹⁹ Ihász Gábor (1946–1989) énekes.

²⁰ Bakacsi Béla (1942) táncdalénekes, menedzser.

²¹ 1977-ben jelent meg Zorán első szólólemeze *Zorán* címmel, amelyen az LGT zenekar tagjai és olyan dzsessz-zenészek is közreműködtek, mint Babos Gyula és Kőszegi Imre. Bakacsi Béla 1978-ban szervezte meg az országos turnét.

²² Gallusz György (1944) dzsessz-zenész, Kanadába emigrált.

²³ Gallusz Nikoletta színésznő, a Madách Színházban játszik.

A katonaság utolsó hat hónapját a Művészegyüttesben töltöttem, ahol már kiemelték szólóénekesnek, itt Kerényi Miklós Gábor²⁴ volt a főrendező.²⁵

Wagner Sára:

Hol töltötted a katonaságot?

Sasvári Sándor:

Tatán voltam a zenészszerződésben három hónapig kiképzésen, onnan Szabadszállásra kerültem büntetésből a harckocsizókhöz, mert a nővérem disszidált. Itt is zenekart alapítottam és zenés irodalmi műsorokat is csináltam, mert volt hozzá anyagom. Tizenhat-tizenhét évesen Gábor Ilával²⁶ zenéltem, felléptünk a Kommunista Ifjúsági Szövetség táboraiban és építőtáborokban. Igen szerteágazó a zenei életem.

Wagner Sára:

Az eddigiek alapján arra tudok következtetni, hogy mindig is tudtad, hogy zenész leszel.

Sasvári Sándor:

Az édesanyám azt szerette volna, hogy operaénekes vagy karmester legyek. Ettől ugyan eltértem, de operát is énekeltem, Germont áriájával²⁷ felvételiztem a Honvéd Művészegyüttesbe, a *Kincsem* című filmben pedig a Bosszú-kettőst²⁸ énekeltem.

Wagner Sára:

Nincs hiányérzeted, van még olyan szerep, amit eljátszanál?

Sasvári Sándor:

Mindig csinálok valamit és mindig vannak felkérések, ezért nem érzem, hogy hiányozna valami is. Kerek az életem.

Wagner Sára:

Visszatérve vagy éppenséggel rátérve a Rock Színházra. Cezúra az életedben, amikor odakerültél?

Sasvári Sándor:

Fogalmazhatok úgy, hogy jókor voltam jó helyen. A Rock Színház már túl volt az első sikeres előadásain, az *Evita*²⁹ és a *Sztárcsinálók* bemutatásán.³⁰ Láttam is az *Evitát* a Margitszigeten szabadságos katonaként. A lemez is megvolt, és elképesztőnek találtam, hogy ugyanaz a hangzás jött vissza a magyar előadásra. 1982-ben az *Evitát* itthon megcsinálni óriási teljesítmény volt akkoriban. Gábor Ilánál találkoztam Csuha Lajossal,³¹ aki már a társulat tagja

²⁴ Kerényi Miklós Gábor (1950) Kossuth-díjas rendező, színházigazgató.

²⁵ Kerényi Miklós Gábor a Központi Művészegyüttes tagjaként kérte fel Sasvári Sándort, hogy az *Aranysörényű fellegek* című műsorban szerepeljen.

²⁶ Gábor Ila (1941–2019) színész.

²⁷ Az ária Verdi *Traviata* című operájában hangzik el.

²⁸ A mű Verdi *Rigolettó*jában hangzik el.

²⁹ Az *Evita* Andrew Lloyd Webber és Tim Rice brit szerzőpáros által írt musical, amely 1976-ban jelent meg lemezen.

³⁰ Sasvári a *Sztárcsinálók*ban két szerepet is játszott, négyszáz-ötszáz előadásban lépett fel.

³¹ Csuha Lajos (1947) Aase-díjas színész, rockzenész.

volt, Ila mondta Csucsunak az egyik próbán, hogy ajánljon be a Rock Színházba, hiszen tudok gitározni, énekelni, szavalni, és vannak saját szerzeményeim is. Csucu elvitt Várkonyi Matyihoz,³² akinek elénekelttem gitárkísérettel két-három dalt, aztán Miklós Tibi megnézte, hogyan táncolok, és mindketten mondták, hogy „Sasi, közénk tartozol”. Felvételt nyertem, és a Rottenbiller utcai stúdióban rögzítésre kerülő *Sztárcsinálók* lemezen³³ már kórustagként szerepeltem.

Wagner Sára:

Mit gondolsz a *Sztárcsinálókról*, ami igen komoly üzenetet közvetített az akkori kultúrpolitika számára? A későbbi darabok is, így *A bábjátékos* és *A krónikás* is a hatalom kérdéskörét járja körbe.

Sasvári Sándor:

Jó témákat választottak, amelyek a nyolcvanas években kicsit piszkálták a hatalmat. Csoda, hogy a *Jézus Krisztus Szupersztár* gördülékenyen be tudtuk mutatni 1986-ban és utána is sokszor adhattuk elő tömegeknek. Azt gondolom, hogy ez részben már befolyásolhatta a rendszerváltást, annak az előszele volt, amit ugyan akkor mi még nem éreztünk. A lemez, ami szintén megjelenhetett, 50 000 példányban kelt el, az aranylemez ott van a falamon. Csodálatos időszak volt.

Wagner Sára:

A Rock Színház támogatottsága igen érdekes volt, kapott is, meg nem is, kiadhattak lemezeket, de nem volt állandó játszóhelyetek. Ebből a kontextusból kiindulva mit jelentett akkor a siker?

Sasvári Sándor:

Egy huszonéves embernek csoda volt, hogy sztárként kezelték, ami természetesen jött. Nem lehet elmondani azt az érzést, ami a *Szupersztár* bemutatásával járt, amikor százak vártak a művészbejáratnál, és ajnározták a társulatot. Ládaszámra kaptam a leveleket vidékről, Pestről, még külföldről is, hogy az embereknek megváltozott az élete az előadás hatására. Persze a társulat sorsát bizonyos tekintetben az is meghatározta, hogy nem volt saját épületünk. Azonban a Rock Színház és különösen Jézus szerepe hatalmas kiugrás volt számomra, a karrierem egyik legnagyobb dobása volt. Innentől kezdve egymás után jöttek a szerepek, a felkérések. 1982-től 1997-ig tartott ez az időszak, aztán sajnos szétesett darabjaira ez a csodás társulat, ez a műhely.

Wagner Sára:

Voltaképpen egy félig alternatív színházi világban kezdted el a pályafutásodat – vagyis folytattad a zenei karrieredet. Nevezhetem így?

Sasvári Sándor:

Nem éppen alternatív, hiszen a musicalek és a rockoperák műfaját hoztuk be a Rock Színházzal Magyarországra, és fantasztikus magyar ősbemutatóink voltak, a legpopulárisabb műveket adtuk elő.

³² Várkonyi Mátyás (1950) Erkel Ferenc-díja zeneszerző, színházi rendező, a Rock Színház alapítója.

³³ A *Sztárcsinálók* az első magyar rockoperaként 1982-ben jelent meg LP-n.

Wagner Sára:

A Kádár-korszak kulturális rendszerét tekintve azonban mégiscsak egy alternatívát képviselt, ami támogatottságában nem „középen” helyezkedett el.

Sasvári Sándor:

Igen, innen tekintve egy lehetőség, így underground volt, mert igazi támogatást nem kaptunk. A KISZ ugyan támogatott minket, akiknek a segítségével egy évben kétszer kimehettünk Londonba körülbelül tíz fonttal a zsebünkben, Homonyik Sanyival,³⁴ Makrai Palival,³⁵ Vikidál Gyulával,³⁶ Nagy Anikóval,³⁷ Malek Andreával³⁸ együtt, és minden musicalt és rockoperát meg tudtunk nézni. Ott voltunk a *Nyomorultakon*, láttam a *Fantom* próbáit, amikor még maga a mester, Webber³⁹ vezényelt, Cameron Macintosh⁴⁰ producerrel ültem a nézőtéren. Mondta is, hogy bármelyik darabban szívesen látna, csak a kinti színházzal nem egyszerű az egyeztetés.

Wagner Sára:

Nem érezted a Kádár-korszak hátrányait?

Sasvári Sándor:

Csodálatos lehetőségeim voltak, amik persze felelősséggel is jártak. Hatalmas közönségünk volt, és amit szerettünk volna, azt eljátszhattuk, és hatással lehettünk másokra.

Wagner Sára:

Ezekből a szempontokból, amiket most érintettünk, mint a támogatás és a külföldi szereplés lehetősége, a Rock Színház alternatív. Viszont, ahogy arra utaltál, a művek szempontjából populáris kezdeményezésről van szó. A társulat populáris műveket adaptált, és újakat hozott létre.

Sasvári Sándor:

Ősbemutatók voltak ezek, mi hoztuk be a legtöbb külföldi rockoperát.

Wagner Sára:

Miklós Tibor nyilatkozott így: „olyan témát kerestünk, ami politikai tartalmú, állásfoglalás a diktatúra ellen, de elkerüli a cenzúra figyelmét” – ez a Rock Színház egész életére igaz. Hogy emlékszel vissza, milyen volt a hangulat a társulatban, ahogy jöttek egymás után a már említett politikai-társadalmi üzeneteket hordozó darabok, a *Sztárcsinálók*, *A krónikás* és *A bábjátékos*? Évente jött egy úgy történet, amely új perspektívában jelenítette meg az aktuálpolitikai helyzetet.

³⁴ Homonyik Sándor (1953) énekes, gitáros.

³⁵ Makrai Pál (1945) zenész, színész, az Atlasz, az Apostol, a Korál és a Kormorán együttes tagja. A Rock Színház társulatának tagja 1981 és 1996 között.

³⁶ Vikidál Gyula (1948) Liszt Ferenc-díjas énekes, színész, a P. Mobil frontembere.

³⁷ Nagy Anikó (1954) Jászai Mari-díjas színművész.

³⁸ Malek Andrea (1963) Máté Péter-díjas színművész, énekes.

³⁹ Andrew Lyold Webber (1948) brit zeneszerző.

⁴⁰ Cameron Macintosh brit színházi producer és színháztulajdonos.

Sasvári Sándor:

Igen. Ez a két ember, Miklós Tibor és Várkonyi Matyi egy zseni. Az égiszük alatt a Rock Színház valóban felvállalta ezt a vonalat. Nagyon ügyesen írták meg ezeket a darabokat. „A csőnek van két lyuka”. *A bábjátékos*ban mozgatható „bábuk” voltunk, az érinthetetlen hatalom irányított. Elképesztő szövegek, amiket épp Béres Attila⁴¹ írt. Mindegyik darab minőséget képviselt, amelyekbe igyekeztünk politikai állásfoglalást belecsempészní. A *Sztárcsinálók*, de valójában mindegyik a mai napig aktuális. Játszottuk őket, de az, hogy a közönség ezekből mit értett meg, az már az ő dolguk, őket kell megkérdezni.

Wagner Sára:

Szinte mindegyik alkotásban meglapult a sztár vagy a siker témája is. Ismét megvilágítva a siker kádári jelentését: Miklós Tibornak milyen helye van a magyar populáris zene történetében?

Sasvári Sándor:

Megkerülhetetlen. Popszámokat írt sokaknak, így Cserháti Zsuzsának⁴² vagy a Generál együttesnek,⁴³ a dalai slágerek, amelyekkel alapot rakott le, pótolhatatlan volna a munkássága. A szövegírásnak és a verseknek a nagy mogulja, nem tudok más kifejezést találni rá. Benne volt ebben a korszakban jelentősen, és iszonyatos űrt hagyott maga után. Az, hogy kitalálták és megalapították a Rock Színházat Várkonyi Mátyással, a magyar kultúrtörténetében megkerülhetetlen. Próbálkoztak már a hetvenes évek első felében is a *Jézus Krisztus Szupersztárral*, amit a hatalom letiltott – ennek ellenére egy évtizeddel később megvalósították.

Wagner Sára:

Ahogy az több interjúban is elhangzott már, ez a mű a nyolcvanas években óriási hatással volt a közönségre és az előadókra, különös tekintettel rád is. Látsz párhuzamot közte és a *Hair* között, ami hasonló időben, csak épp másképp robbant be?

Sasvári Sándor:

Mind a kettőnek a szeretet az alapja. A *Hair* a vietnami háború idején és a hippy-korszakban, forradalmi időkben közvetített egyértelmű üzenet, a *Jézus Krisztus Szupersztár* pedig a Biblia és a szeretet üzenetét hordozza magán. Mind a kettőt nagyon szeretem, a *Hair* című filmet vagy hússzor megnéztem. Ugyanakkor nem szabad összehasonlítani a kettőt, mind a kettőnek nagyon jó a zenéje és nagyon jó az üzenete. A *Hair* filmes adaptációja jobban tetszik, mint a *Jézus Krisztus Szupersztár*é. Nekem a Gillan⁴⁴-féle lemez az az alap, amit meghallgatva szembesültem a rockopera műfajával. Az egész életemre és hitemre alapvető hatással volt. Találkoztam is vele, még a régi Sportsarnokban volt koncertjük, vittem az eredeti lemezt, amit aláírt nekem a telefonszámával és a címével együtt. Én is vittem neki egy magyar lemezt, amit szeretettel elfogadott, egy félórát beszélgettünk. Webber is birtokol egy *Szupersztár*-lemezt, amit aláírtam. Ezek nagyon jó kapcsolatok.

⁴¹ Béres Attila (1946) író és költő, az *Új Tükör* munkatársa. Színházi munkái között szerepel *A bábjátékos* és a *Rock Odüsszeia*.

⁴² Cserháti Zsuzsa (1948–2003) énekes.

⁴³ Generál magyar rockegyüttes, 1971-ben alapította Várkonyi Mátyás, Novai Gábor és Révész Sándor.

⁴⁴ Ian Gillan (1945) angol énekes és dalszerző, a Deep Purple szólóénekes.

Wagner Sára:

A politika oldaláról éreztél megkülönböztetést a két mű kapcsán?

Sasvári Sándor:

Nem. Mi csináltuk a dolgunkat, és semmiféle ellenállásba nem ütköztünk. Miklós Tibor és Várkonyi Mátyás harcairól csak közvetetten hallottunk, talán Tibi is arra ment rá, hogy soha nem sikerült, hogy legyen egy elfogadott saját színháza a társulatnak.

Wagner Sára:

A Szovjetunióban a vallással szembeni „üldözés” mégiscsak jelen volt. Például keresztet sem feltétlen lehetett viselni. Erre te hogy emlékszel?

Sasvári Sándor:

Keresztet hordtam egy időben, sőt, egy Jézus-fej is volt a nyakláncomon bizonyos korszakomban, de aztán leszoktam ezekről a dolgokról, az embernek a hitét a lelkében és saját magának kell megélnie. Arra nem emlékszem, hogy lett volna ebből problémám a hetvenes-nyolcvanas években.

Wagner Sára:

Az első komoly történelmi szereped tehát Jézus alakítása volt. Mit jelentett 1986-ban ezt a szerepet eljátszani?

Sasvári Sándor:

Hatalmas lehetőség és óriási felelősség volt. Akkortájt nem foglalkoztam a politikával, nem szűrődött be annyira az emberek életébe, mint ahogy ma.

Wagner Sára:

A rockopera és a musical milyen eszköz a vallási és a történelmi hangsúlyok, politikai-társadalmi történésekre adott reakciók közvetítésében?

Sasvári Sándor:

Ez az egyik legjobb eszköz, főleg a mai világban. Az internetet nem mindig arra használják az emberek, ami az értelme lenne (például hasznos információk keresése) – tisztelet a kivételnek. Azzal, hogy a színházba a fiatalokat is be tudtuk csábítani, felneveltünk egy korosztályt, aki nálunk nyolcévesen megnézte a *Sztárcsinálókat*, most, negyvennyolc évesen megnézi a *Fantomot*, a *Mamma Miát*, vagy a *Zrínyit*, vagy a *Hunyadit*. Óriási lehetősége volt annak idején a színháznak, és borzasztó, hogy egy bizonyos idő után nem sikerült életben tartani mindezt. Sokan átmentették a művészetüket, az Operettszínházban és a Madách Színházban is fellelhetőek a régi tagok. Nekem is törésmentes folyamat volt, hogy zenész voltam, aztán bekerültem a Rock Színházba, majd megkaptam a németországi lehetőséget, később pedig hívtak a Madách Színházba és a Győri Nemzeti Színházba, majd egy új produkcióban a Miskolci Nemzeti Színházban is játszhattam, utána pedig jött a *Fantom* 2003-ban. Jöttek egymás után a történelmi szerepek.

Wagner Sára:

A *Jézus Krisztus Szupersztár* mellett van még olyan mű, ami hasonlóan nagy hatással volt az életedre?

Sasvári Sándor:

Jean Valjean megformálásában is benne van a szeretet és a hit, az, hogy hogyan változik meg egy ember jelleme, és mélyül el a hite azáltal, hogy a püspök nem adja fel a csendőröknek, miután meglopta őt, hanem még meg is ajándékozta az ellopott ezüstökkel. Voltaképp Marius és a történelmi szerepek is meghatározzák az életemet, így a Zrínyi is, amit sajnos egy évben csak egyszer tudunk előadni, olyan nagy apparátust mozgat meg.

Wagner Sára:

A Rock Színház meghonosította a rockopera és a musical műfaját, miközben ez a két megjelölés a korszakban erősen összeesúszott.

Sasvári Sándor:

Két teljesen különböző műfajról van szó. A rockopera arról szól, hogy az elejétől kezdve zenében, énekelve mondjuk el a történetet, amire tipikus példa a *Jézus Krisztus Szupersztár* – nincs próza, dalokon keresztül adja át a szenvedéstörténet fázisait. A musical esetében ezzel szemben az a lényeg, hogy a prózai párbeszédok vagy monológok között, amikor elérünk egy olyan szintre, amit már nem lehet szóban kifejezni, akkor jön a zene, és dalra fakadnak a szereplők. A rockopera egyben rockosabb zenét is jelent. Van egy új kategória is, a *Nyomorultakra* azt mondjuk, hogy musicalopera, mert nem rockzene, noha Jean Valjeannak van, hogy keményen is kell énekelnie. *Az Operaház fantomja* is inkább musical, semmint rockopera, mert inkább klasszikusabb stílusban kell énekelni. Ez is összetett kérdés, és össze is mosódik, hiszen musicalszínházak is játszanak rockoperát és fordítva is.

Wagner Sára:

Annak ellenére, hogy a korabeli sajtóban nem volt a két műfaj között megkülönböztetés, és ugyanarra a műre felváltva használták a két kategóriát, a társulat nyilván tisztában volt vele, hogy igenis más műfajokról van szó.

Sasvári Sándor:

Mivel rockszínház voltunk, leginkább rockoperának hívtuk, még a *Nyomorultakat* is. Egyáltalán nem volt fontos a megnevezés, az üzenet volt fontos, és az, hogy színvonalas legyen az előadás, jó darabokat hozzunk létre. Óriási rajongótábort építettünk fel, szerencsére voltak befogadó intézmények, így a Vígszínház vagy a Bartók Gyermekszínház, ami most az Újszínház, a Kőbányai Művelődési Ház és sorolhatnám. A *Szupersztárt* Szegeden mutattuk be, utána jött a Margitsziget, majd a kőszínházak. A *Sztárcsinálók*at angolul is megcsináltuk, és bejártuk vele Európát, száz közeli előadással, az *Evitát* pedig németül, amiben Che Guevara⁴⁵ voltam.

Wagner Sára:

Akkoriban azért nem volt általános az effajta erős nyelvtudás, ami ahhoz kellett, hogy ezt meg lehessen csinálni.

Sasvári Sándor:

Nem nagyon volt, de kénytelenek voltunk megtanulni. Németországban akkor még nem igazán volt rockopera és musical, gyakorlatilag mi exportáltuk. Angliából hazahoztuk, a németek pedig

⁴⁵ Che Guevara (1928–1967) marxista forradalmár, kubai miniszter.

tőlünk olcsóbban tudták megkapni. Nyelvet kellett tanulnunk, sokaknak volt előképzettsége, magam is beszéltem már németül és angolul is bizonyos szinten.

Wagner Sára:

De nem mindenkinek beszélt kilenc nyelven az édesapja.

Sasvári Sándor:

Igen. Még szlovákul és románul is beszélt, de hát ez az életéből fakadt. Temesváron született, ott eleve megtanult magyarul, németül, románul, szerbül, latinul, később pedig jött a szlovák, az angol, a francia és az ógörög. A Rock Színházba mindig hoztak nyelvtanárokat, akik fonetikát tanítottak. Még később is, amikor a feleségemmel Németországban éltünk, annak ellenére, hogy már elsajátítottam a nyelvet, a kezdeti időszakban volt még egy-két fonetika órám, hogy tökéletesen tudjam németül elénekelni Jean Valjeant.

Wagner Sára:

Hogyan néztek ki ezek a tanórák a Rock Színházban?

Sasvári Sándor:

Miklós Tibor intézte, olyan képzést kaptunk, ami a párját ritkítja. Reggel tízkor bementünk a próbaterembe és tanultunk, voltak nyelvórák, beszédtechnika Montágh Imrével,⁴⁶ Végvári Tamással.⁴⁷ Elsajátítottuk a különböző táncformákat a balettől kezdve a szteptánccon keresztül az akrobatikus táncig, klasszikus táncig, Jeszenszky Endre modern táncáig. Koreográfiákat Reinthaller Éva⁴⁸ tanított, aki a Német Demokratikus Köztársaságból jött, és koreográfusa volt ezeknek a daraboknak. Színészmesterséget is tanultunk. Tanultunk és játszottunk egyszerre, ennél nincs jobb felkészülés. Olyan színészekkel játszottam együtt, mint Szakácsi Sándor,⁴⁹ Usztics Mátyás⁵⁰ és Szolnoki Tibor.⁵¹ Belecsöppentem a csapatba énekesként, és ittam a szavaikat. Segítettek, figyeltem őket, a gesztusaikat, édesapám is segített, így lépésről lépésre sajátítottuk el a színészet alapjait.

Wagner Sára:

Maradtál volna a Rock Színháznál, ha úgy alakulnak a dolgok?

Sasvári Sándor:

Persze. Lettek gyermekeink, akik mind be tudtak volna állni, és átvehették volna a fiatalabb szerepeket, nálam ott van a lányom, Léna, aki alkalmas erre. Csucsuéknak is gyönyörű, tehetséges lányuk van, Miklós Tibor gyerekei is nagyon tehetségesek, Miklós Eponin⁵² és Miklós Milán.

⁴⁶ Montágh Imre (1935–1986) gyógyepedagógus, logopédus, a Színház- és Filmművészeti Főiskola docense.

⁴⁷ Végvári Tamás (1937–2010) színész, érdemes és kiváló művész.

⁴⁸ Reinthaller Éva koreográfus.

⁴⁹ Szakácsi Sándor (1952–2007) Jászai Mari-díjas színész.

⁵⁰ Usztics Mátyás (1949–2017) színész, a Rock Színház alapító tagja, a *Sztárcsinálók*ban Seneca szerepében lépett fel.

⁵¹ Szolnoki Tibor (1957) színész, énekes, az *Örvény*ben Béres Miska szerepét alakította.

⁵² Miklós Eponin (1992) magyar színésznő, a Madách Színház társulatának a tagja.

Wagner Sára:

Ha a Rock Színház után már nem is történt nagyobb fordulat, máshogy alakult volna a zenei karriered, ha felvételt nyersz a Zeneakadémiára, ahová még anno jelentkezél?

Sasvári Sándor:

Édesapám szavajárása volt, hogy minden úgy jó, ahogy van. Eszméletlen történetei voltak, rögzíteni kellett volna, hogy mit élt át. Filmrendezőnek készült, dolgozott együtt Karády Katalinnal,⁵³ Jávorral,⁵⁴ Latabárral,⁵⁵ Várkonyi Zoltánnal.⁵⁶ Visszatérve egy korábbi kérdéshez, nincs hiányérzetem. Annyira el vagyok foglalva, hogy nincs időm ezen gondolkodni. Kerek az életem. Csodálatos feleségem és gyermekeim vannak. Fantasztikus lehetőségekkel és szerepekkel láttak el az elmúlt ötven évben. Ott vannak az állataink, lovak, kutyák és egy cica. Vannak terveink, új kihívások! Mi kellene még? Szerintem csak béke a világban!!

⁵³ Karády Katalin (1910–1990) színésznő, sanzonénekes.

⁵⁴ Jávor Pál (1902–1959) színművész.

⁵⁵ Latabár Kálmán (1902–1970) Kossuth-díjas színművész.

⁵⁶ Várkonyi Zoltán (1912–1979) kétszeres Kossuth-díjas színész, filmrendező, színházigazgató.